

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

III. Vulgata regula Canones vim legum obtinent, novè, sed juxta mentem Iustiani, explicata. Quâ non solùm reverentia & executio publica canonibus conciliatur; sed etiam Principi custodia canonum, ut ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

legaverint. Id hodie apud nos in foro solennibus quibusdam formulis expeditur, quæ *appellationes tanquam ab abusu* vulgò dicuntur: adversus quas imperitiores rerum nostrarum de novitate præscribunt, ac si res ipsa antiquiori origine non censeretur quam istud forense vocabulum, cum tamen æquis rerum æstimatoribus facile persuaderi possit rem ipsam, id est, tuitionis ecclesiasticæ executionem, iisdem initiis cum regia potestate in Ecclesia Christiana coaluisse. Quod eo ordine à nobis demonstrabitur, ut primò doceatur quibus finibus auctoritas illa apud antiquos Principes Romanos, quorum pietas commendatur, olim coercita fuerit, deinde quid ex eo jure ad Galliarum Reges usque ad hæc nostra tempora derivatum fuerit. Quæcunque enim apud veteres Principes in causis olim viguerunt, locum apud nos habere non possunt; nec immutata aliquantisper disciplina antiquum illum ordinem ullo pacto admittere potest. Quare quæ à me in hoc negotio proferentur, ut fidei rei gestæ narratione constabunt, ita non aliò tendent quam ut demonstretur usum fore non omnino alienum esse à prisca disciplina & à majorum nostrorum sensu, si intra debitos fines contineatur.

II. Cura autem Principum Christianorum olim non solum hæreticorum furores compressi, tumultus seditiosorum sedati, contumacia Episcoporum aut Clericorum adversus synodorum sententias rebellium ab externa potentia repressa, passim inter legendum occurrunt; sed etiam Principum studio prohibiti Episcopi ne legibus secularibus vel canonibus violatis, injuriam subditis inferrent. Antequam verò ejus rei probationem aggrediar, lectoris benignitatem exoratum velim ne de singulis hujus Dissertationis pericopis sententiam ferat, donec totum hunc quartum librum perspexerit. Discrimen autem initio constituere oportet inter Executionem Canonum & Tuitionem: quamvis alioqui sapissime hæc verba confundantur, non solum in Edictis Regum nostrorum, sed etiam apud veteres. Etenim Leo primus se canonum & traditionum antiquarum *custodem* esse, in epistola ad Synodum Chalcedone habitam, scripsit; & vice versa, Facundus Hermianensis Episcopus Marcianum Imperatorem non canonum conditorem, sed *executorem* asseruit. Sed si propriè loqui velimus, executio canonum jurisdictionem ecclesiasticam respicit: cujus partes sunt, ut judicia canonica reddat, pœnis canonicis, id est excommunicatione, regradatione, suspensione, & ceteris ejusmodi reos plectat, & ut omnia uno verbo com-

plectat, ligandi & solvendi pontificium exerceat. Tuitione verò canonum à Principibus pendet; quæ canonum custodiæ prospicit, & nullitatem rerum adversus canones gestarum aliquando declarat, atque omnia in integrum restituit. Sed ultra non progreditur, scilicet ad executionem canonum, quam ab Episcopis implendam indicit. Non ergo eadem auctoritate in rebus ecclesiasticis, ac in rebus secularibus, Principes utuntur. Quod Iustinianus satis apertè docuit, cum scripsit datam sibi à Deo legum civilium *τὴν ἐξουσίαν*, id est, plenam & liberam figendi & refrigerandi potestatem; sed legum ecclesiasticarum & canonum *τὴν ἀσφάλειαν*, id est, custodiam, tuitionem, & defensionem. Eleganter itaque monuerunt Græci scriptores, canones difficilius solvi quam leges publicas, quæ à solo Principis nutu pendunt; cum canones ab Episcopis constituti, & à Principibus firmati fuerint; atque ideo illorum valde interfit ne quod summa cura decreverunt, illis invitis aliquando sine causâ infringatur.

III. Vulgatissima est Iustiniani sententia, à Romanis Pontificibus summo applausu excepta, & à Gratiano in corpus Decreti relata, quæ canones legum vim habere discernit. Sed ejus vis nondum, ut existimo, satis est accuratè perpensa. Non solum enim hoc dicto reverentia debita canonibus conciliatur, & eorum executioni, servato judiciorum publicorum ordine, consulitur; sed etiam jus Principis ad custodiam canonum, ut ceterarum legum à se conditarum, procurandam asserit. Et ne quis hanc interpretationem nostram hariolationi adscribat, laudandus est in auctorem ipse Iustinianus; qui alibi rectè constituit monendum esse episcopatus candidatum, antequam ordinetur, ut canones editos accuratè legat; & si quidem se canonum observantia imparem esse dixerit, ab ejus ordinatione abtineatur; sin verò se, quantum homini est, ea constituta servaturum professus fuerit, ordinetur. Ita tamen ut ab Ordinatore suo moneatur, sacerdotio pellendum si in canones peccaverit; imò & à civili lege vindicandum quod perperam gestum erit, quia canones vim legum obtinent: *Neque civiles leges crimen inultum relinquunt, eo quod à præcedentibus nos Imperatoribus, & à nobis ipsis rectè dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere.* Itaque canonum executio duabus sumptis in Ecclesia auctoritatibus innititur, pontificia scilicet, & regia: *Ut ex sacerdotali & civili virtute hæc custodiantur*, inquit Iustinianus Novella LV III. ita ut ea *convelli non possint quæ & sacerdotali ecclesiastica præceptione*

Conell. Antioch.
c. 1. si de
mori dicitur
autem non
autem non
autem non
autem non
autem non
autem non

Nov. & c. 1.
Et si de
autem non
autem non
autem non
autem non
autem non
autem non
autem non

fulcitur & regia; quemadmodum loquebatur Hilarus Papa, aliquot annis ante Iustinianum. Quare Principis auctoritas perinde laeditur violatis canonibus & decretis Pontificum, ac si Reipublicæ & regni leges everterentur, quia canones vim legis regiae susceperunt. Tanta verò & tam diligens cura à Principibus adhiberi debet custodiæ canonum, ut potiore legum ecclesiasticarum quam civilem rationem habere debeant, ut monet Iustinianus in præfatione Nov. cxxxvii. *Si civiles leges, quarum potestatem nobis Deus pro sua in homines benignitate credidit, firmas ab omnibus custodiri ad obedientium securitatem studemus, quanto plus studij adhibere debemus circa sacrorum canonum & divinarum legum custodiam, quæ super salute animarum nostrarum definitæ sunt.* Vnde concludit capite primo illius Novellæ, se violatorum canonum vindicem esse debere: *si enim illa quæ à laicis peccantur, generales leges non concedunt extra inquisitionem & vindictam manere, quomodo à sanctis Apostolis & patribus super omnium hominum salute canonicè statuta despicere patiemur?*

Eandem sententiam Iustinianus expressit in epistola ad Dacianum Metropolitanam Byzacij, qua privilegia quæ Primatibus provinciarum Africanarum canones tribuunt, sua quoque auctoritate confirmanda profitetur, ita ut in violatores vetustatis, non solum ecclesiastica, sed etiam Principis vindicta exerceatur. Hæc sunt verba rescripti: *Nam quæ quis in præjudicium statutorum quibuslibet rebus usurpavit, corrigenda potius quam imitanda censemus. Si quid igitur Metropolitanæ Carthaginis, vel Primatibus Numidia vel Byzacij, Conciliorum auctoritas præstitit, & inoffensa consuetudo servavit, hoc sibi quisque optet, sibi vindicet, hoc nostra speret sanctione firmari. Nos tutores tantum sumus vetustatis & vindices; nec deerit ecclesiastica vindicta, vel nostra, in eos qui aut ambitiosa superbia aut subreptitiis postulationibus antiquitatem temerasse docebuntur. Quoniam ad divinitatis tendit injuriam qui sanctorum patrum constituta contemnere ac violare non metuit.*

IV. Hinc canonum custodiæ duobus modis prospiciebant Principes, tum delegatione magistratuum, qui verarent ne quid contra canones tentaretur, tum exactis pœnis à contumacibus, si quid perperam gestum esset; & aliquando iis rescissis quæ contra canones acta erant. Quod unice docet Novella sexta, quæ de ordinationibus Episcoporum & Clericorum lata est, cujus executionem Patriarchis uniuscujusque dioceseos, Metropolitanis, & Episcopis Iustinianus demandat. Sed præterea constitutionem il-

lam Ioanni Præfecto prætorio Orientis & Dominico Præfecto prætorio Illyrici mittit, ut executioni ejus prospiciant, ne quid contra canones agatur. Verba ultima illius constitutionis, quæ magni momenti sunt, hic apponam: *Et tua quoque Celstudo hoc sciens unâ cum semper suscepturis sedem tuam hæc servare festinet. Et si denuntiatum fuerit aliquod tale delictum, prohibeat, & maxime quæcumque in ordinationibus curialium vel officialium interdicta sunt. Nuntiet autem & nobis, ut decens super eis imponatur correctio. Utatur quoque præceptis ad clarissimos provinciarum iudices; ut & ipsi quæ sunt inspicientes, non permittant aliquid extra hoc quod à nobis constitutum est, fieri. Imminet enim eis pœna quinque librarum auri, si quidem & ipsi prævaricari videntes, non denuntiaverint aut sedi tuæ aut Imperio, ut undique decens ornatus ordinationis gradui conservetur.* Observandi sunt gradus quibus ad custodiam plenam canonum pervenitur. Lex decernitur à Principe post constitutos canones, quæ eorum executionem Patriarchis & ceteris Episcopis præcipit. Eadem lex in acta Præfectorum prætorio refertur, qui unâ cum Præsidibus provinciarum violari canones prohibeant. Et si infraacti fuerint, ea de re ad Principem referant, qui malè gesta corrigeret. Itaque vetare & prohibere possunt magistratus, sed corrigere quæ perperam acta fuerint, soli Principi competit. Novella constitutio centesima vigesima tertia, quæ compendium Iuris Canonici complectitur, ad Petrum Præfectum prætorio perscripta est, ut auctoritate sua ejus executionem juvet: *Tua igitur gloria, quæ per presentem legem in perpetuum valituram nostra sanxit tranquillitas, per omnia custodiri provideat.* Inter ceteras autem pœnas quas in Episcopos & Clericos ea lege constituit, frequens est expulsio à sacerdotio, quam vi constitutionis suæ fieri disertè præcipit, aliòsque in depulsorum locum subrogari.

V. Aliquis fortasse excipiet, Iustinianum quidem proferendæ jurisdictionis suæ cupidum hoc sibi jus arrogasse ut custodiam canonum ad correctionem eorum quæ contra canones tentata erant extenderet; sed hoc Episcopis acceptum non fuisse, vel anteriores Principes, quibus pietas cordi erat, ab hac usurpatione abstinuisse. Si quis tamen inspicere velit quàm sollicito studio cum peritioribus Episcopis de rebus ecclesiasticis Iustinianus tractaret, nunquam in animum inducet eum in jurisdictionem ecclesiasticam adeo impudenter grassatum ut multi sibi persuaserunt. Sic autem intentus erat in rerum divinarum contemplationem, ut Artabanus & conjurati hanc occasionem illi

Nov. vi. arch. Collat. 1. juxta veterem transi. sionem.

Nov. 111. r. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.